

djelatnosti”³³ nego, i prije svega, oslobođenja čitavog i trajnog dometa „proizvodnih snaga“, paradigmatički ocrtanog u vidu proizvodne snage znanosti³⁴.

Antropologijski horizont, koji do benignosti neutralizira tako viđeno, bolje: naslućeno, predodređuje da mu se taj rad, u stvari: apsolutno postavljen, opet ubrzo pod rukama pretvori u esenciju *čovjeka*, u ono što ga kao „Gattungswesen“ određuje, dok se bitak sam (esse)³⁵, pokriven kritikom spekulativnog apsoluta, gubi iz vida.

³³ Usporedi *MEW* Ergänzungsband, Erster Teil Dietz, Berlin 1968, str. 531, posebno: dio prvog rukopisa pod redakcijskim naslovom *Die entfremdete Arbeit*, str. 510—522.

³⁴ Usporedi *Grundrisse*... Dietz, Berlin 1953, str. 594: „Wissen ... unmittelbare Produktivkraft“, i str. 439: „Wissenschaft ... ideelles und praktisches Reichum“.

³⁵ Nije riječ o formalnom priznanju „esse“-a. U tom smislu instruktivan je primjer *J. B. Lotza* koji se, u nizu radova (navl. u *Das Sein selbst und das subsistierende Sein* nach Thomas von Aquin, *G. Neske* (izd), Martin Heidegger zum siebzigsten Geburtstag, Neske, Pfullingen 1959, str. 180—194; isti, *Sein u. Existenz*, Herder, Freiburg 1965, str. 370) koji bi modernizirali neotomizam u konfrontaciji s Heideggerovom „ontologijskom diferencijom“, tvrdi da je ova nekako prisutna već u Tome Aquinskog, pozivajući se na historijske radove *E. Gilsona* koji je naglasio iznimni iako kratkotrajni Tomin proboj iz „zaborava bitka“, proboj koji se izgubio već u neposrednih komentatora (na primjer *Cajetanus*). — Ako se, međutim, bitak shvati kao apstraktna pretpostavka od koje se polazi i iz koje se sve deducira, onda je već *Hegel* svojim shvaćanjem „ontologijskog dokaza“ božje egzistencije (od Augustina do Descartesa i Spinoze, s jedne strane, a Kanta i drugih s druge strane), pokazao da *suponirano* određenje esse (kao ipsum esse subsistens) ništa ne mijenja na njegovoj apstraktnosti (usporedi *G.W.F.H.*, S. W. ed. Glockner, 16, str. 357. i sl.) spram nužnog jedinstva mišljenja i bitka. — Kako god se pokušavali približiti (bitku), pristup nam mora biti metodički osiguran prelaženjem *preko* Hegela, koje uključuje njegove re-